

olking van hon-
de Christelijke
ellend?
et alles; de ken-
en van den in-
tot die 1½ pCt
ijden kring een
leugen van het

op, dat velen
de Christelijke
aan, hebben be-
en met Christe-
bestudeerd. Al
aanraking met
en waarom het

hogere kringen
en verschillende
tabij de Christe-
zij min of meer
tegenover het

uwe Testament
en Indi gelezen,
stelling is zelfs
eld van Gandhi
iten kijf; in zijn
of hij zich her-
uwe Testament,
erdedigt hij met

lgemeene berod-
door de revolu-
in het hart der
en hebben doen
het Hindoeïsme
alzo het gelan-
nam, ligt voor

ouden, verstaan
zijn voordrach-
kon schrijven-
Christ at the
es-reizen, die hij
te vergaderzalen
elling was aller-
Mohammedanen,
een het eenvoud-
kooplieden, stu-
tij allen gingen

onder den in-
li den Christus
ik bij vele lezers

de belangstel-
het Evangelie
werd gevonden
ns de Engelsche
lu is dit wel van
omen zij voort,
zullen zijn: toch
arloosd bij het
volk van Indië
poorts moet wor-
niet hetzelfde
dorst naar de
ien naar Chris-

J. D. W.

DUWIT

ng"skwestie, geen
ank.

hev. Kb." het vol-
smiek.

edt weer eens het
van een polemiek

in de Dogmatiek
en studenten-
en, die zich kanten
r kerk.

ik te Kampen heeft
tenalmanak voor

de aanwijzing van
in genleën zijn, en
anen kan leiden?

aar ik geef — als
zoo kleet — met
wel gerekend heb-

Hooggeleerden.
een epigoon is
ik niet aanvaardt
oudig mensch, al
is dat de kwestie
er over de wereld
leerden voor een
in den geestelijken

nood van theden, met elkander moeten rede-twisten?
Een goede epigoon is nog zoo kwaad niet en kan
tot zeer rijken zegen zijn.

En God geeft de mannen op den rechten tijd — ge-
neleën en epigonen.

Geloof dat — en staakt zulk een Hooggeleerden
polemiëk.

Ds Gispén klaagt hier over het feit van deze polemiek,
die hij betreurt. Dat doe ik ook. Dat ik geen polemiek
wil, heb ik al herinnerd; en ik zou het beter hebben
gevonden, indien Ds Gispén, die nu één zinnetje-paar
uit het verband ruikt, als hij mij citeert, dat erbij ge-
zegd had. Dan was de schijn van een persoonlijke kwe-
stie voor het besef van zijn lezers vermeden. Ik voor
mij aanvaard deze probleemstelling niet. Het is juist
een jaar geleden, dat Prof. Hepp mij schriftelijk ant-
woordde op de toezending van mijn dissertatie; een
bewijs, dat ik ze hem zond, en dat hij ze ontving, en
dat dus niemand zoo maar een persoonlijke zaak heeft
te zoeken.

Moet ik nu nog eens weer zeggen, dat het mij niet
erom te doen is, een praedicaat, dat onaangenaam is,
voor mijn persoon te ontgaan? Moet ik nog eens her-
inneren, dat Prof. Hepp zelf geschreven heeft, dat het
onbillijk zou zijn, iemand, om één epigonistisch trekje
epigoon te noemen? Het gaat er mij niet om, een ad-
jectief te ontleden, zoover het mijn persoon zou qua-
lificeeren; daarom heb ik ook maar, precies als vele
anderen, mijn schouders opgehaald over een vreemde
uitlating die, tegen alle breed-academische zede in, Prof.
Hepp zich bij een openbare promotie veroorloofde; al-
weer zonder naam te noemen, natuurlijk. Maar ieder
dacht aan namen.

Neen, Ds Gispén, het gaat om de BEWERING.

DIE is epigonistisch genoemd; en ik heb al gezegd,
WAAROM ik dat gevaarlijk noemde. De troost, dien U
me geeft: een goeie epigoon is zoo kwaad nog niet, past
dus niet op den toestand van het debat. Ik
wil niet lijdelijk toezien, als men mijn stellingen
inzake de pluriformiteit met een dergelijk praedicaat van
de hand wijst. Ik heb vele jaren op dit punt een al vaster
wordende meening verdedigd; en ik heb al gezegd: voor
die MEENING wil ik nu strijden. Voor die meening
kreeg ik langzamerhand gehoor, ook bij wie er eerst
doof voor waren; er kwamen al meer luisteraars. En
nu komt daar een oudere collega, die een jongeren
bij zijn optreden „begroet” op de gevaarlijkste wijze,
die men denken kan: een schijnbaar hechte argumen-
tatie geven, en dan voorts een adjectief bezigen, dat ieder
onthoudt. Precies, zoo als die treffende woorden, bij die
promotie van daareven, zoo best onthouden worden.
Kan Ds Gispén nu niet begrijpen, dat, als ik inzake de
kerk meen een dwaling te moeten bestrijden, er prijs
op stel, tegenover de aanstaande leiders
van ons volk die meening te handhaven?
En dat het mij daarom noodzakelijk dunkt, om of
te dulden, dat men zegt: die meening heeft afgedaan,
want Prof. Hepp heeft ze uit Calvijn weerlegd, of Prof.
Hepp secuur na te rekenen (waarbij ik onder het schrij-
ven tegen eigen verwachting in meer fouten ontdekte
dan ik constateerde, toen mijn eerste artikel verscheen,
iets, dat ik even accentueer, omdat ik bij het begin
dus minder polemiek verwachtte, dan ik thans wel moet
voeren)?

Ds Gispén moet daar niet van maken een vechterijfje
voor een eigen goed naam pje, maar een volhouden
van een ernstig bedoelde stelling, nu iemand, dien
ik mijnerzijds niet wensch te negeren, tracht, de aan-
dacht van menschen, wier attentie ik op prijs stel (straks
zijn ze leden van een synode, of curator van de Theol.
School, of catecheten en catechismusprekers en kerk-
bodeschrijvers), te behouden. Kan Ds Gispén dat nu
heusch niet begrijpen?

Ik zeg dit nu nog eens voor de duidelijkheid, maar
dan houd ik er ook over op. Ds Gispén had m.i. beter
gedaan, niet te spreken van den „dogmaticus van de
V.U.” en den dogmaticus van Kampen; want ik zei
reeds: het gaat niet om Kampen—Amster-
dam; een hoogleeraar der V.U. zelf komt in Prof. Hepps
studenten-almanak-artikel naar de logica der publieke
meening ook in geding, en bovendien: we schrijven
niet in qualiteit. Ik geloof niet, dat ieder der professoren
het met mij eens is; maar ik acht onder wie van hen
met mij van meening verschilt, er niet één in staat,
een artikel te schrijven als Prof. Hepp deed.

Maar goed: nu eenmaal Ds Gispén de qualiteit noemt,
nu moest HJ nog meer kunnen begrijpen, dat ik tracht,
mijn meening te toetsen, in confrontatie van die van
Prof. Hepp. Zoo dat ieder controleeren kan.

Want straks zullen leerlingen o.m. van mij met Prof.
Hepp in contact komen kunnen. B.v. door promotie-
studie. Wat er dan tusschen hen geschiedt, en of dat
naar breed-academisch, om maar niet te zeggen, broe-
derlijk gezichtspunt zal gaan, weet ik niet; alleen heb
ik er zoo mijn gedachten over, als ik dergelijke, toch
ook weer naieve, almanakstukken lees en zoo eens luis-
ter. Maar als ik in Kampen werk, niet om een prettig
leventje te hebben, maar om, naar de opdracht van de
kerken, ook van Scheveningen, plaats te winnen
voor wat ik houd voor waarheid, dan moet
een buitenstaander niet zeggen: laat nu maar rustig

een van uw grondgedachten weg-qualificeeren. Want
nu ik tenminste iets heb, dat ik officieel controleeren
kan, wil ik „met genoegen” (welk woord men nu niet
wéér misduiden moet) controleeren. Niet alles kan ik
controleeren, al moet Ds Gispén rekenen met de moge-
lijkheid, dat ik misschien meer weet, dan ik zeggen kan;
en dat dat verzwegen wel eens te meer reden kon
zijn, om Prof. Hepp precies op bedenkingen te ant-
woorden, nu hij daartoe, althans dezen keer, mogelij-
heid biedt. Eer Calvijn-misvattingen, als ik thans aan-
wees, straks in een dissertatie van een zijner studenten
komen zouden — Prof. Hepp zal natuurlijk zijn eigen wer-
ken gaarne door den candidaat vermeld en geciteerd
zien — wil ik zulk een eventueelen promovendus der
Vrije, die bovendien leerling van mijzelf zou kunnen
zijn, en de Vrije Universiteit zelf, en de kerken, en de
waarheid een dienst doen, door te zeggen: laat zulke
Calvijn-interpretatie niet verder doordringen, want die
is ondeugdelijk, en zou moeten worden bestreden
door een promotor aan de Vrije Universiteit.

Ik wijs dus Ds Gispén klacht af, wijl ze over een
fictief handhaven van een persoonlijk qualiteitsker-
ninkje gaat. En als hij vrede wil, en bang is voor het
in-het-leven-roepen van tegenstellingen, die ook ik
niet graag zou zien, dan moet hij:

a. niet over twee menschen schrijven in het openbaar,
doch over, of aan, den éénen, die begonnen is in het
openbaar op een semi-wetenschappelijk forum (alma-
nak), want de ander had Ds Gispén pas eraan her-
innerd, dat hij tegenover een leerling van Prof. Hepp
publieken strijd verneemt (een dienstdoend predikant);

b. de tegenstelling niet doen zien als die van de twee
dogmatici, doch als een handhaving van een mee-
ning, mijnerzijds, die ik reeds lang verdedigde, vóór
ik dogmaticus was; die men van mij wist, toen men
mij benoemde (ik heb niets achtergehouden vóór 1933,
geloof ik); die ik niet prijsgeven kan, zonder laf te zijn
tegenover de m.i. ernstige zaak.

En dan moet men voorts bedenken, dat het geen
zaak van twee onderwijs-inrichtingen
is, doch een meening, die over en weer tegenstan-
ders of voorstanders hebben kan; en die dus verdwijnen
moet, of veld winnen.

Er zullen meer van die punten voor den dag komen.

De kwestie van „Paulus-over-het-enten”.

Van één onzer lezers ontving ik volgenden brief:

Hooggeachte Prof. Schilder!

Over wat u in het laatste nummer van „De Refor-
matie” onder „Paulus, zich vergissende volgens Prof.
Cramer” in de rubriek „Persschouw” plaatst en
schrijft, het volgende:

Uw laatste opmerking over b.g.n. onderwerp is: „En
wat dat „enten” betreft: ik moet den kweker nog ont-
moeten, die Rom. 9—11 opzij praten kan”. Nu begrijp
ik heel goed, dat u met deze opmerking onmogelijk
bedoeld kunt hebben, deze moeilijkheid, die werkelijk
bestaat, op te lossen. Wat u er wel mee wilt zeggen,
is me echter niet heeltemaal duidelijk.

Van een zich vergissenden Paulus, hierin zijn wij
t volmaakt eens, is natuurlijk geen sprake. Wel van
een zich vergissenden Prof. Cramer, die blijkens het
door u geciteerde, dezelfde meening is toegedaan als
zijn collega, Prof. van Veldhuizen, die in zijn „Paulus
en zijn Brief aan de Romeinen” zegt — op blz. 124 —:
„Zijn (Paulus) beelden uit het volle stadsleven zijn
veel gelukkiger dan die van het platteland”. Voorts
spreekt hij van „een vergelijking, die meer dan ge-
woonlijk mank gaat...”

Ook ik heb nooit een kweker ontmoet, die Rom.
9—11 opzij zou kunnen praten. Dat is voor hem
even onmogelijk als voor een niet-kweker. Hoewel
hij toch geen wilde loot zal enten op een tammen
stam; maar omgekeerd den wilden boom, door de
tamme loot veredelen.

De Korte Verklaring van den Romeiner-brief door
Prof. van Leeuwen en Dr. Jacobs geeft van deze moe-
lijkheid een andere, m.i. volkomen bevredigende ver-
klaring. Zij toch past toe den eersten regel, die bij
de exegese gelden moet. Schrift met Schrift verklaren.
Op blz. 221 van dit deeltje toch lezen we: „Men heeft
natuurlijk dikwijls opgemerkt, dat Paulus hier een
zeer ongebruikelijk iets noemt: het inenten van wil-
de takken op een edelen stam; de enting heeft immers
juist plaats van een edele loot in een wilden
stam”. Men verwijt „Paulus het gebruik van een ver-
keerd beeld uit onkunde...; Paulus zou meer een
„stadsmensch” zijn, terwijl Jezus iemand van het
land was. Zou Paulus zich echter inderdaad ver-
gist hebben en uit onkunde een onjuist beeld ge-
bruikt hebben? Wat hij, vs 24, tot de heidenen
zegt, n.l. dat zij „tegen nature” in den edelen olij-
boom zijn ingeënt, wijst o.l. op het tegendeel”.

Tot zoover de lezer. Ik zou er nader op in kunnen
gaan (voornamelijk, omdat er meer „moeilijkheden” zijn,
dan deze brief laat uitkomen), maar ik acht het niet
noodig; immers, in het „Geref. Theol. Tijdschrift” komt,
naar ik vernam, een artikel over deze aangelegenheid;
ik hoop dan t.z.t. daar wel een en ander uit te citeeren
in deze rubriek.

Profeteeren van de orgelbank.

De lezers herinneren zich, dat ik den heer Zwart
citeerde, en, al was het dan (om niet onbescheiden
te zijn) indirect, hem uitnodigde, op één punt nog
nader zijn bedoeling kenbaar te willen maken. De heer
Zwart was zoo vriendelijk, het volgende ter opname mij
te zenden:

Zeer geachte Professor,

U vraagt: „welke taal verstaat „men”?”

Ik zou zoo zeggen: „Men”, d.i. ons Protestantsch
kerkvolk, verstaat geen andere taal dan die van het
gewijde volkslied: de Psalm, het Evangelisch Ge-
zang, het Geestelijk Lied.

In Gereformeerde Kerken: a. de Psalmen; b. de
Eenige Gezangen daarachter, en — als het binnenkort
zoo ver is — de uithreiding hier laatste;

in Hervormde: behalve de hierboven bij a en b
genoemde, nog de Evang. Gezangen — en Vervolg-
bundel;

en daar waar ik ben, in de Herst. Ev. Luth. Kerk:
„Christelijke Liederen”, 500 in getal — tachtig Psalmen
ongeveer en voor de rest Evang. Gezangen.

Voor al de „mens” der Kerken is dat de taal, waar-
in van de zijde van het orgel „geprofeteerd” kan
worden.

Wie — zooals U mededeelde — tijdens den kerk-
dienst grijpt naar „Er weidet seine Herde”, laat een
onzeker geluid hooren.

En of er al procentsgewijs, hier meer en daar wat
minder, heel- en half-verstaanders van dit Kunst-
gezag zijn, maakt niets uit — de gemeente-in-haar-
geheel, „MEN”, hoort er geen „Profetie” in.

Wie in Gereformeerde en Hervormde Kerken, na
een preek over den Goeden Herder, verstaan wil wor-
den, neme niet Händels Messias-Aria maar: „De God
des Heils wil mij ten Herder wezen” uit Ps. 23, of
„de Heer is mijn Herder” uit den Vervolgbundel. Zoo
ook in Luthersche Gemeenten: den eigen zang der
Kerk „k Weet dat de Heer mijn Herder is”.

Mag ik besluiten met wat in 1597 door de Witten-
berger Theologische Fakulteit als criterium gesteld
werd voor Orgelspel bij den Eeredienst, ten opzichte
van het „verstaan” der Gemeente?:

„Es ist die instrumentalis musica für sich eine
solche Gabe Gottes, dass sie die Gemüther der Men-
schen zu bewegen kräftig, wennleich mit mensch-
lichen Stimmen darunter nicht gesungen wird. Wenn
man nur das Genus weisz, so ist es genug und wird
damit recht in Wind hinein georgelt. Das Genus aber
ist, dass man weisz, es wären geistliche Lieder, die
zu Gottes Lob gemacht sind, darauf geschlagen.
Wer das weisz, der ärgert sich nicht an den orgeln.”

„Das Genus”, dat de Gemeente weet en verstaat, haar
Kerklied, dat is het, waarin het Orgel zich moet laten
hooren met Meesterschap over vorm en inhoud.

Ook om de Orgelkunst-zelf, wil zij niet tot gezei-
len werk vervallen, zooals daar in Duitschland.

Tot zoover de heer Zwart. Natuurlijk geef ik zijn ge-
waardeerde opmerkingen door, zonder er verder iets
aan toe te voegen, want als ik nog verder op de zaak
inging, zou ik den heer Zwart weer moeten vragen,
te antwoorden, en dan werd ik onbescheiden. Ik geloof,
dat over de grondgedachte, die de heer Zwart gaf, moet
worden nagedacht. M.i. dient daarbij ook de vraag ge-
steld te worden, in hoeverre sommige klassieke stukken
niet in zichzelf die uitbeeldingskracht hebben, waar-
door ze zelf ook op het eerste hooren aan de meesten
iets zeggen kunnen, indien n.l. de menschen door een
goede preek (indien deze begonnen is met profeteeren,
hetwelk zoo zijn moge...) zijn ingeleid, bij voorbaat,
op wat het orgel ten gehoor brengt, gesteld dan voorts,
dat de gemeente erop rekenen kan, dat inderdaad het
orgel iets zal geven, dat bij de preek aansluiting geeft.
Ik zie in dat laatste een moeilijkheid in landen, als
het onze, waar men geen gebonden tekstkeuze heeft,
en dus vrijwel niemand, ook al heeft hij het befaamde
„briefje”, van te voren weten kan, wat er gesproken
worden zal.

Want — misschien ben ik een erg zondaar, en val
ik buiten de consequenties, die ik bij voorbaat toch wil
aanvaarden uit de gezonde ontwikkeling der gedachte
van de gemeenschap der heiligen in de kerk — want:
ik vond het toch wel fijn: dat orgel, en die Herr Pro-
fessor der Kirchenmusik, en dan na die preek over
den Goeden Herder: er weidet seine Herde. En ik ben
bereid, dat allemaal weg te doen, en zoo heel veel moois
erbij, tot het slotkoor van de Matthäuspasion toe, na
een preek van Goeden Vrijdag, wanneer ik overtuigd
zal zijn, dat „men” daar geen vat aan heeft, wanneer
het goed gespeeld wordt, en wanneer men gewoon zou
zijn, een brug gelegd te weten, en te mogen aannemen,
tusschen profeteerenden kansel en „profeteerende” orgel-
bank. Want tenslotte doet Ps. 23, of „De Heer is mijn
Herder” het ook weer niet door hetgeen des orgels is,
doch door de woorden, die de huistoe-keerende schare
erbij denkt. M.i. profeteert dan niet de orgelbank als
ORGEL-bank, maar als kerk-meubel, waarop naast den
organist ook nog een dichter of rijmer zit, die profitee-
ren kan van de omstandigheid, dat de lagere school
zoo vriendelijk was, zijn lied aan veel kinderen te leeren.
Maar als er nu eens geen woorden zijn?

Ik ben het met de hoofdgedachte van den heer Zwart
volkomen eens, nog eens, maar zit nog zoo wat in de
maag met de kwestie, in hoeverre goede, klassieke mu-
ziek kracht-van-„zegging” heeft, en hoever haar ver-
staanbaarheid reikt.

Ik bestrijd natuurlijk den heer Zwart niet, maar noem
slechts een enkele losse kwestie, opdat men verder over
de zaak zelfstandig nadenke. Den heer Zwart overigens
mijn besten dank.

K. S.